

poglavlje, iznosi događaje nastale u spletu mletačke i austrijske politike, tj. o daljnjim turskim napadima na dalmatinske i druge gradove te njihovom oslobađanju, uz ostale teme koje se tiču podjele provincije Bosne Srebrene, osnivanju nove franjevačke provincije, o duvanjskom biskupu i lažnom caru Šćepanu Malom. Sva navedena poglavlja popraćena su znanstvenim bilješkama i komentarima (njih 487) koji se odnose na izvore i relevantnu literaturu na kojima počiva ovo Vinjalićevo djelo, veoma važno za hrvatsku historiografiju.

Ante Gulin

Ljerka Šimunković – Nataša Bajić-Žarko – Miroslav Rožman, *Pisma Ivana Luke Garagnina bratu Dominiku 1806.-1814.*, Građa i prilozi za povijest Dalmacije, sv. 22, Državni arhiv u Splitu, Split 2008./2009., 359 str.

U Zborniku Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU objavljen je (sv. 25, 2007., str. 388-390) prikaz građe otisnute u časopisu Građa i prilozi za povijest Dalmacije (sv. 20, 2005.) pod naslovom *Iz korespondencije Dominika i Ivana Luke Garagnina*. Priređivačice te građe, važne za proučavanje povijesti obitelji Garagnin i širega područja Dalmacije u 18. i u prvoj polovici 19. stoljeća, bile su Ljerka Šimunković i Nataša Bajić-Žarko.

U nedavno objavljenom, 22. broju istog časopisa (za 2008. i 2009. godinu), iste su priređivačice, zajedno s Miroslavom Rožmanom, za tisak priredile i objavile svojevrsni nastavak građe o obitelji Garagnin, pohranjen u Arhivu obitelji Fanfogna-Garagnin u Državnome arhivu u Splitu. Kao i u prethodnom nastavku, i ovdje je rečeni broj časopisa u cijelosti posvećen navedenoj arhivskoj građi. Riječ je o pismima koja je svestrani dalmatinski prirodoslovac, gospodarstvenik i sakupljač starina Ivan Luka Garagnin (1764.-1841.) upućivao bratu Dominiku (1761.-1848.). Transkribirana su i objavljena 182 pisma (od 11. veljače 1806. do 16. srpnja 1814.) koja vremenski pokrivaju razdoblje francuske uprave u Dalmaciji, a tijekom kojega su i Ivan Luka i Dominik Garagnin obnašali važne upravne dužnosti. Naime, obojica su braće u sredinama svoga djelovanja slovali za intelektualce frankofilskoga usmjerenja, ponajprije iskazivanog u prihvaćanju fiziokratizma te zasada Francuske revolucije. Tijekom francuske vladavine Dominik je bio izravni vladin delegat za Split i pripadajuće područje zaleđa i otoka, a 1808. godine maršal Marmont – vojni upravitelj Dalmacije – imenovao ga je civilnim administratorom dubrovačkoga područja (područje stare Dubrovačke Republike, Korčule te Boke kotorske). O uspješnosti njegova upravljanja svjedoči činjenica da je stekao naslov baruna Carstva te je 1810. odlikovan Legijom časti. U navedenom je razdoblju njegov mlađi brat Ivan Luka djelovao kao središnji inspektor za šume i rude, član Središnjega povjerenstva za poljodjelstvo te Središnjega povjerenstva za vode i ceste u Dalmaciji.

Izdanje navedene građe započinje *Rječju urednice* Nataše Bajić-Žarko (7) te *Uvodom* iz pera priređivača (9-29). U ovom se poglavlju, važnom za razumijevanje širega konteksta i ozračja vremena unutar kojega su pisma nastala, detaljno raščlanjuju opće političke prilike u razdoblju Napoleonove vlasti nad istočnim Jadranom te donose konkretni podaci o djelovanju (službama) braće Garagnin u to doba. Nadalje, predmet su uvodnih cjelina i struktura i sadržaj pisama. Ističe se da su ponajprije osobna. U njima se, kako je to i uobičajeno u prepisci između najbližih, govori o zdravlju članova obitelji, o prijateljima i poznani-

cima, kao i o drugim osobama koje su sa obitelji Garagnin ostvarivale određene veze (npr. članovima posluge). Nadalje, Ivan Luka izvještava brata i o svojim intimnim planovima – o namjeri da se oženi kćerkom njihova zajedničkog prijatelja Andrije Borellija, hvali vrline mlade Katarine Borelli, a od brata traži da u njegovo ime službeno od oca zatraži kćerkinu ruku. Ovaj, strogo privatni dio pisama, sadrži i osvrte na pripreme za vjenčanje, na sam tijek vjenčanja, kao i na trudnoću supruge i prvo spominjanje novorođene kćeri. Na drugoj sadržajnoj razini, također privatnoj, Ivan Luka obavještava brata o stanju obiteljskoga imanja (sjetve, prikupljanje sadnica, urodi, obrada tla, odnosi s težacima i zakupcima, klimatske prilike i slično), o financijskim transakcijama (kupoprodaja zemljišta, novčarsko poslovanje, kretanje cijena, tečajne razlike raznih valuta i drugo). Nadalje, preklapanja privatne i javne sadržajne razine teksta prepiske opažaju se u onim pismima u kojima se govori o osobama koje posjećuju kuću obitelji Garagnin te se prenose informacije stečene njihovim dolaskom, ali i njihovi politički stavovi. Proučavatelju povijesti Dalmacije u navedenom vremenskom odsječku posebno će biti vrijedna ona pisma koja se u većoj mjeri referiraju na aktualnu društveno-političku situaciju. Iz njih se mogu iščitati svekoliki odnosi između domaćega stanovništva i vlasti, između domaćih dužnosnika i njihovih nadređenih, kao i njihova evolucija u rasponu od 1806. do 1814. godine. Kada je riječ o široj, makro-razini informacija koje donose pisma Ivana Luke, sadržajno su ti podaci oskudniji od onih koji govore o Dalmaciji, iako istraživačima i ovdje mogu od koristi biti podaci o tome kako su se u naše krajeve prenosile i interpretirale vijesti o globalnoj političkoj situaciji u Europi.

U razmatranju o jezičnim i stilskim karakteristikama prepiske ističe se da je riječ o uobičajenom epistolarnom stilu (stoga i manje konvencionalnom od literarnog). Jezik pisama je za suvremenog čitatelja prilično razumljiv, a kao zanimljivost se navodi da se braća Garagnin u svojem dopisivanju jedan drugome obraćaju sa "Vi".

U nastavku izdanja slijedi prijevod *Uvoda* na francuski jezik (preveo M. Rožman, 31-40). Središnji dio izdanja obuhvaća prepiska – pisma Ivana Luke Garagnina bratu Dominiku od 1806. do 1814. godine. Pisma su poredana kronološkim slijedom, sadrže regeste na hrvatskome jeziku, a opremljena su i odgovarajućim znanstvenim aparatom u kojemu se ponajprije razrješavaju osobe spomenute u pismima.

Na kraju knjige nalazi se pregled arhivskih izvora i literature te "webografija" (333-337), sažetci na francuskom, talijanskom i engleskom jeziku (339-341), popis ilustracija (342-343) te kazala imena i zemljopisnih naziva (344-359).

Gradivo iz obiteljskoga arhiva Fanfogna-Garagnin u splitskome Državnom arhivu nije nepoznato u historiografiji. Ipak, nemali dio te prevrijedne građe nije bio iskorišten u onoj mjeri kolika je njegova stvarna vrijednost za proučavanje kako povijesti obitelji Garagnin i njezinih zaslužnih odvjetaka, tako i povijesti Dalmacije i širega područja istočnoga Jadrana koncem ranog novog vijeka i u moderno doba. Zahvaljujući trudu priređivača Ljerke Šimunković, Nataše Bajić-Žarko i Miroslava Rožmana znanstvenoj je i široj javnosti omogućen uvid u prepisku iznimnih dalmatinskih intelektualaca toga vremena – Ivana Luke Garagnina i njegova brata Dominika. Ujedno će, možemo zaključiti, istraživačima vremenski kratkotrajnog, ali događanjima prebogotog razdoblja francuske uprave u Dalmaciji, ovo izdanje zasigurno pružiti pregršt nove i uporabljive građe.

Lovorka Čoralić